แบบฟอร์มสรุปผลการตรวจราชการภาพรวมเขต (รายประเด็น) ที่ ๑-๔
รายงานผลการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ ๒๕๖๓
ประเด็นที่ ๓ สุขภาพกลุ่มวัย : แม่และเด็ก

๑. ประเด็นตรวจราชการ : สุขภาพแม่และเด็ก

๒. หัวข้อ : พัฒนาการเด็ก

๓. หน่วยงานที่รับผิดชอบ (กรม/กอง/ศูนย์วิชาการ)

หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก ศูนย์อนามัยที่๑ เชียงใหม่ กรมอนามัย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบร่วม ไม่มี

๔. วิเคราะห์สถานการณ์

สถานการณ์พัฒนาการเด็ก (จาก HDC ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๓) ข้อมูลไตรมาสที่ ๒ รายงานในระบบยังไม่สมบูรณ์ จึงขอใช้ข้อมูลไตรมาสที่ ๑ ปี ๒๕๖๓ เพื่อแสดงแนวโน้มการดำเนินงาน จากผลการคัดกรองพัฒนาการพบว่าเด็กอายุ ๐-๕ ปี มี พัฒนาการสมวัยครั้งแรก ๘๖.๕๑(เป้าหมาย ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๕) พบความครอบคลุมในการคัดกรองพัฒนาการร้อยละ ๙๒.๐๑ (เป้าหมาย ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๙๐) พบเด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า (ครั้งแรก) ร้อยละ ๒๙.๑๑ (เป้าหมายไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๒๐) ซึ่งพบว่ามีแนวโน้มที่สามารถตรวจพบกรณีสงสัยล่าช้าได้ผ่านเกณฑ์ เด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้าได้รับการติดตามกระตุ้นร้อยละ ๙๑.๖๕ (เป้าหมาย มากกว่า ร้อยละ ๙๐) เนื่องจากยังอยู่ระหว่างการติดตาม พัฒนาการสมวัยรวมร้อยละ ๙๗.๗๙ (เป้าหมาย ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๕) พัฒนาการล่าช้าส่งต่อ ร้อยละ ๐.๙๘ ส่วนข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การได้รับยาเม็ดเสริมไอโอดีน ธาตุเหล็ก กรดโฟลิกในหญิงตั้งครรภ์ ร้อยละ ๗๐.๐๖ (เป้าหมาย ร้อยละ ๑๐๐) อัตราเด็กแรกเกิดถึง ๖ เดือนกินนมแม่อย่างเดียว ร้อยละ ๘๑.๙๕ (เป้าหมายร้อยละ ๕๐) ทารกแรกเกิดน้ำหนักน้อยกว่า ๒,๕๐๐ กรัม ร้อยละ ๕.๖๗ (เป้าหมายน้อยกว่าร้อยละ ๗) ภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ร้อยละ ๓.๔๗ (เป้าหมายน้อยกว่าร้อยละ ๑๖) และเด็ก ๐-๕ ปี ได้รับยาน้ำเสริมธาตุเหล็กร้อยละ ๖๐.๕๕ จำนวนเด็กได้รับการเจาะ Hct ๘,๑๓๗ คน

ปัญหา/สาเหตุ	แผน/กิจกรรมการแก้ไขปัญหา	ความก้าวหน้า/ผลการดำเนินงาน
๑.การขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดย ๔ กระทรวงหลัก ยังเป็นการบูรณาการระดับ นโยบาย ส่วนการปฏิบัติ ยังมีการทำงานแยกส่วน ของแต่ละกระทรวง.การสนับสนุนงบประมาณโครงการ ในพื้นที่ยังไม่เพียงพอ	แผน/กิจกรรม ๑.๑ หน่วยงานสาธารณสุขนำเสนอข้อมูลปัญหาเด็กปฐมวัยที่มีปัญหาพัฒนาการ ต่อคณะอนุกรรมการเด็กปฐมวัยเพื่อวางแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกัน ๑.๒การดำเนินงานขับเคลื่อนนโยบายโครงการ“มหัศจรรย์๑๐๐๐ วันแรกของชีวิต” เพื่อ กำหนดแนวทางการดำเนินงานแบบบูรณาการ ใน ๕ setting ได้แก่	จากการนิเทศตรวจราชการรอบที ๑ พบว่า : ๑.๑ การดำเนินงานขับเคลื่อนนโยบาย โครงการ “มหัศจรรย์๑๐๐๐ วันแรกของชีวิต” ศูนย์อนามัยที่๑ เชียงใหม่ กรมอนามัย ได้เริ่มดำเนินการ ใน ปี๒๕๖๐เป็นต้นมา โดยมีการถ่ายทอด

ปัญหา/สาเหตุ	แผน/กิจกรรมการแก้ไขปัญหา	ความก้าวหน้า/ผลการดำเนินงาน
	-รพศ./รพท./รพช -รพสต. -ศูนย์เด็กเล็ก -ชุมชน -ครอบครัว ๑.๓.ขับเคลื่อนตำบล ๐-๕ ปี โภชนาการดี ฟันไม่ผุ พัฒนาการสมวัย (๓ ดี) และมาตรฐานสถานพัฒนาเด็ก เพื่อส่งเสริมเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย ๑.๔.การพัฒนาศักยภาพบุคลากร เพิ่ม ความรู้ ทักษะประสบการณ์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก ๑.๕การขับเคลื่อน พรบ.นมผสม การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผ่านกลไกในพื้นที่ ๑.๖ การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการเฝ้าระวัง ๑.๗ การในการสร้างสื่อ ประชาสัมพันธ์ขับเคลื่อน พรบ.นมผสม	นโยบายแก่จังหวัด จังหวัดในเขตรับผิดชอบทั้ง๘ จังหวัดได้นำนโยบายสู่การปฏิบัติในพื้นที่ มีการนำร่อง จังหวัดละ๑ ตำบล รวม๘ ตำบล ในปี ๒๕๖๑ เพิ่มเป็น ๑ อำเภอ ๑ ตำบล รวม ๑๐๓ ตำบล และปี ๒๕๖๒ เพิ่มอำเภอละ๑-๒ตำบล รวมทั้งหมด๒๔๕ตำบล ทุกจังหวัดมีการดำเนินงานแบบบูรณาการ ใน๕ setting ได้แก่ -รพศ./รพท./รพช -รพสต. -ศูนย์เด็กเล็ก -ชุมชน -ครอบครัว แต่การดำเนินงานครอบคลุมได้ ร้อยละ ๓๒ เฉพาะในหน่วยบริการสาธารณสุขเท่านั้นเนื่องจากไม่สามารถนำสู่การขับเคลื่อนผ่านกลไกลท้องถิ่นและพชอ.ได้ทั้งหมด ๑.๒ ทุกจังหวัดมีแผนการดำเนินงานเรื่องพัฒนาการเด็กปฐมวัยผ่านคณะอนุกรรมการเด็กปฐมวัยของจังหวัด ๑.๓แผนการดำเนินการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ระดับเขต ระดับจังหวัด (CPM) การฟื้นฟู ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก การประเมินพัฒนาการโดย DSPM DAIM การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อเป็นพี่เลี้ยง ที่ปรึกษาแก่พื้นที่ ๑.๔ จังหวัดยังไม่มีแผนกิจกรรม เรื่อง พรบ.นมผสม

ปัญหา/สาเหตุ	แผน/กิจกรรมการแก้ไขปัญหา	ความก้าวหน้า/ผลการดำเนินงาน
		ยกเว้น จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีแผนการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยจะส่งบุคลากร จากรพ.ศรีสังวาย์ไปอบรมหลักสูตร นมแม่ ๔ เดือน ของกรมอนามัย ๑.๕ กรมอนามัยมีคำสั่งแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการเฝ้าระวังและอยู่ระหว่างทำบัตรพนักงานเจ้าหน้าที่ และจังหวัดที่ดำเนินการส่งรายชื่อไปแล้วมีทั้งหมด๗จังหวัด ค้างจังหวัดลำพูน อยู่ระหว่างการติดตามรายชื่อเพื่อแต่งตั้ง
๒.การใช้ DSPM ในพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู ๒.๑ระบบการเก็บข้อมูลยังไม่ปรากฏรูปแบบที่ชัดเจนและยังไม่ได้ลงข้อมูลใน HDC ๒.๒การจัดบริการโรงเรียนพ่อแม่ รูปแบบการสอนผู้ปกครองใช้ DSPM ยังเป็นรูปแบบการให้ความรู้ สุขศึกษา ยังไม่เป็นรูปแบบ Health literacy เพื่อสร้างองค์ความรู้พ่อแม่ ผู้ดูแลเด็ก ในการกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการโดยใช้คู่มือ DSPM	๒.๑ ศูนย์อนามัยที่ ๑ เชียงใหม่ มีการจัดทำแผนนิเทศติดตามการดำเนินงานตามมาตรฐานอนามัยแม่และเด็กนิเทศติดตาม ANCคุณภาพ WCC คุณภาพ โดย กลไกล MCH Board ระดับเขตใน ไตรมาสที่๓และไตรมาสที่๔ -มุ่งเน้นการขับเคลื่อนรูปแบบ Health literacy ในกระบวนการโรงเรียนพ่อแม่มีการพัฒนาศักยภาพพ่อแม่ เพื่อเน้นการนำองค์ความรู้สู่การปฏิบัติ ANC สอนให้รู้จัก, PP ฝึกปฏิบัติ, WCC กระตุ้น ติดตามประเมินและฝึกเพิ่มตามกลุ่มอายุ -มุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาการโดยใช้คู่มือ DSPM ตั้งแต่แนะนำให้รู้จักในANC แจกคู่มือหลังคลอด มีการฝึกปฏิบัติ และติดตามทุกครั้งที่มา WCC -การวิจัยประเมินผลโครงการ DSPM ของกรมอนามัยมีการ เก็บข้อมูลการใช้คู่มือ DSPM เสร็จแล้ว อยู่ระหว่างการวิเคราะห์ประมวลผล	๒.๑ จังหวัดมีการดำเนินงานตามมาตรฐานอนามัยแม่และเด็ก มีการนิเทศติดตาม ANC คุณภาพ WCC คุณภาพ โดยกลไกล MCH Board ระดับเขต ระดับจังหวัดและอำเภอ ๒.๒ บางจังหวัดมีการดำเนินงาน ในกระบวนการโรงเรียนพ่อแม่ สร้าง Health literacy โดยสอนพ่อแม่ ใช้คู่มือ DSPM ใน PP WCC เช่น จังหวัดลำปาง พะเยา น่าน แต่ทำได้เฉพาะใน รพศ./รพท. PCC เท่านั้น ๒.๓ จังหวัดมีการจัดทำแผนปฏิบัติการ และถ่ายทอดต่อในระดับจังหวัด/อำเภอ (อยู่ระหว่างดำเนินการ) ๒.๔ จังหวัดมีการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้DSPM ของพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู แต่ยังมีรูปแบบที่หลากหลาย

ปัญหา/สาเหตุ	แผน/กิจกรรมการแก้ไขปัญหา	ความก้าวหน้า/ผลการดำเนินงาน
๓.ระบบข้อมูล การลงบันทึก การรายงาน และการประมวลผล ยังไม่ Real time การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และใช้ประโยน์ ในการพัฒนางาน	๓.๑ การกำกับติดตามระบบข้อมูล การลงบันทึก การรายงาน ทุกเดือน ๓.๒ การวิเคราะห์ประเด็นปัญหา ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับเขต เพื่อเสนอในที่ประชุม MCH Board	๓.๑จังหวัดมีแผนโครงการกิจกรรม การดำเนินการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับเขต ระดับจังหวัด (CPM) การฟื้นฟู ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก การประเมินพัฒนาการโดย DSPM DAIM ให้ครอบคลุมร้อยละ ๑๐๐ ๓.๒ จังหวัดและอำเภอ มีการกำกับติดตามระบบข้อมูล การลงบันทึก การรายงาน ทุกเดือน มีผู้รับผิดชอบงานIT เข้าร่วมด้วย ๓.๓ จังหวัดและอำเภอ มีการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ๓.๔ ศูนย์อนามัยที่๑ เชียงใหม่ มีการวิเคราะห์ข้อมูล ประเด็นปัญหาระดับเขต เพื่อเสนอในที่ประชุม MCH Board

๕. นวัตกรรม/ตัวอย่างที่ดี (ถ้ามี)

-

๖. ข้อเสนอแนะของผู้นิเทศ

๖.๑.สำหรับพื้นที่

๑. Health literacy ในกระบวนการโรงเรียนพ่อแม่ ควรขยายหรือปรับบริการ กระบวนการโรงเรียนพ่อแม่ในคลินิกบริการ ของ รพช.รพสต โดยใช้ Model รพท./รพศ.และPCC

๒. คลินิกฝากครรภ์ สอนให้รู้จักเครื่องมือ DSPM แผนกหลังคลอดมีการฝึกทักษะการใช้ คู่มือDSPM พ่อแม่ผู้ดูแลเด็ก แบบ Individual ฝึกปฏิบัติจริงกับเด็กและมีการ ประเมินก่อนกลับบ้าน เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง คลินิกเด็กสุขภาพดี มีการติดตามและฝึกทักษะต่อเนื่อง และเป็น coaching เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและใช้คู่มือ DSPMในพ่อแม่ผู้ปกครองอย่างต่อเนื่องและปรับตามบริบทของพื้นที่

๒. จังหวัด อำเภอ เพิ่มการจัดเก็บข้อมูล การลงบันทึกข้อมูลให้ทันเวลา และการประสานงาน IT นิเทศติดตามหน้างาน เพื่อแก้ปัญหาการลงข้อมูลในระบบ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ เพื่อปรับแผนการดำเนินงานเป็นระยะ

๔. จังหวัด ควรมีการเพิ่มศักยภาพ ทักษะบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน อย่างสม่ำเสมอ เช่น อบรมฟื้นฟูความรู้ การนิเทศเยี่ยมเสริมพลัง และการ coaching เป็นต้น

๕.จังหวัดควร มีการวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาการใช้ DSPM ในพื้นที่และนำมาเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบท โรงเรียนพ่อแม่เป็นรูปแบบหนึ่งและใช้กลไกของ HL รูปแบบของรพท. รพศ. PCC นำมาเป็นต้นแบบและปรับใช้ใน รพช. รพ.สต.

๖.เครื่องมือที่ใช้ ต้องประเมินการใช้คู่มือ DSPMและปรับรูปแบบการเข้าถึง โดยถ้าคู่มือมีข้อจำกัดในการเข้าถึงก็ให้ปรับตามบริบท เช่น ภาษาท้องถิ่น หรือแจกเป็นชุดกระตุ้นพัฒนาการร่วมกับวีดีโอ และให้ความรู้และความเชื่อมั่นกับผู้ปกครองในประโยชน์ของ DSPM ในการกระตุ้นพัฒนาการเป็นหลักและสามารถใช้เครื่องมืออื่นๆเป็นตัวเสริม

๖.๒ สำหรับส่วนกลาง

๑. การขับเคลื่อนนโยบาย ควรมีการสนับสนุนกลไก คณะอนุกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยจังหวัด ให้มีการทำงานแบบบุรณาการอย่างเป็นรูปธรรม

๒ .การสนับสนุน สื่อ เอกสาร คู่มือDSPM อย่างเพียงพอ (กรมอนามัย)

๓. การวิจัยประเมินผล วิเคราะห์ข้อมูลการใช้ข้อมูล DSPM ประเมินการใช้สื่อ เพื่อปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับบริบทและเพิ่มความเข้าใจและเข้าถึง (กลไกล HL) อาจปรับเป็นรูปแบบอื่น เช่น การแจกชุดการกระตุ้นพัฒนา VDO สอนการใช้สื่อ Digital HL สื่อภาษาท้องถิ่น

ผู้รายงาน
พญ.สิดาพัณณ์ ยุตบุตร นายแพทย์เชี่ยวชาญ
นาง พิมพ์ดวงใจ ชัยชนะ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
วัน/เดือน/ปี ๒๐ เมษายน ๒๕๖๓
E-mail pimchai-@hotmail.com